

Márok Tamás

Lényeges limlom

GIACOMO PUCCINI: BOHÉMÉLET

Az opera a fiatalok műfaja, olyan értelemben, hogy fiatal emberekről szól, s egyik fő ellentmondása, hogy a szólamait jobbra középkorú, netán „öregcskedő” énekesek tudják énekelni. Híján hajlékonyságnak, hamvas szépségnek, fiatalos erőnek. Az életkor és a testsúly az ezredforduló opera-előadásainak legélesebb problémája. Mindez Puccinínál, ahol ilyen fontos mindennek az igazsága, ennyire *rá van játszva*, perdöntőbben merül föl, mint más, a valóságot nagyobb távolságból szemlélő szerzőknél. A százharminc kilós, ifjúnak maszkírozott Pavarottikat tán csodáljuk, ámde nem szeretjük. S főleg képzetünk hegyet-völgyet nem jár velük. A *Bohémélet* a fiatal Puccini remekműve egy csapat igazi fiatalról. A zene egyszer tobzódó, szertelen, máskor túlzóan melankolikus. Nemigen hitelesítheti más, mint a fiatalság heve, meg-nem-gondoltsága, kitörő léletszeretete, indokolatlan magába zuhanása.

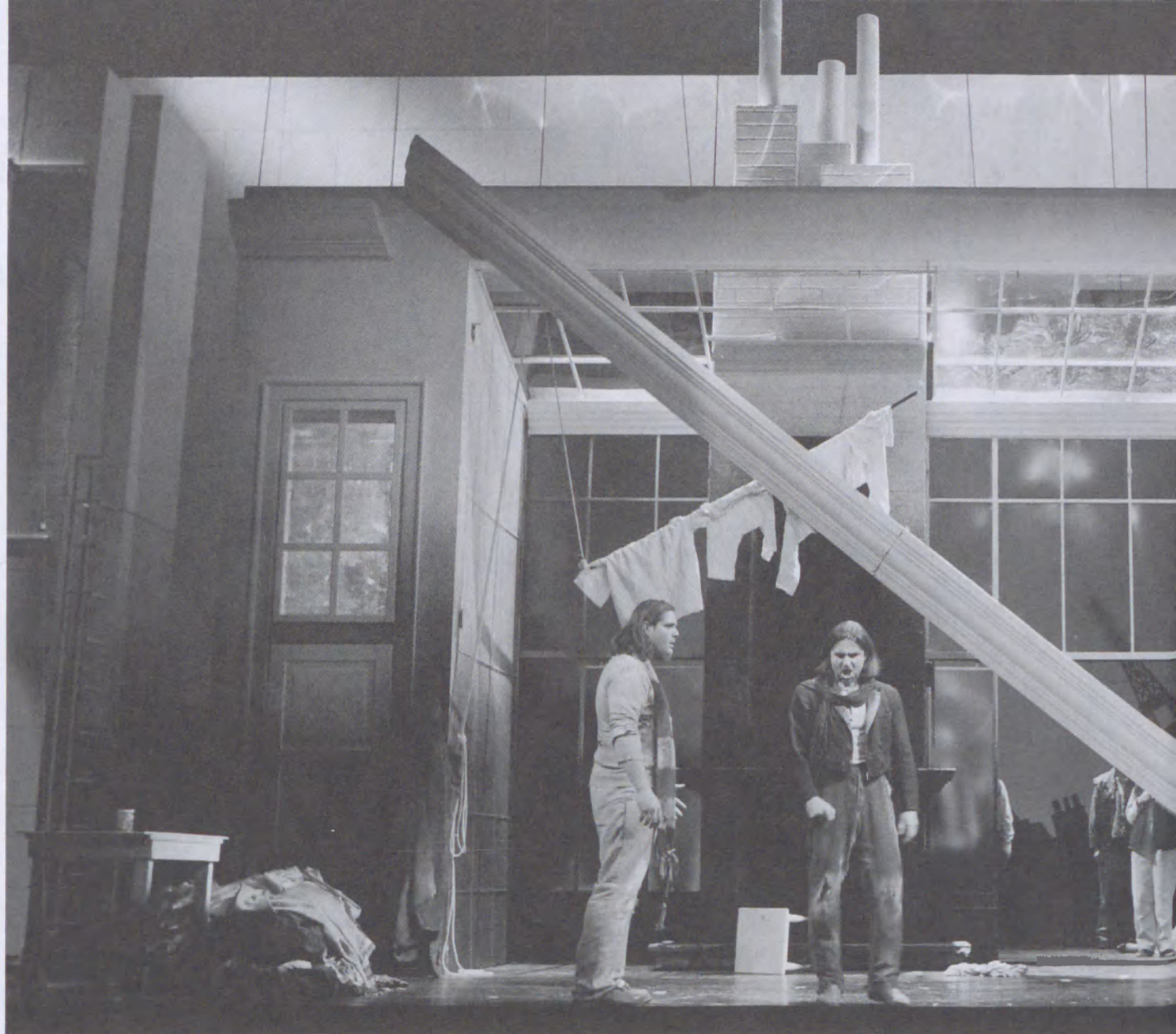
A szegedi bemutató (azaz Gyüdi Sándor igazgató, karmester és Pál Tamás első karmester, rendező) fő érdeme, hogy fölhajtott két csapat fiatal énekest, akik (egyét kivéve) igazolják a választást. Rodolfo nevezetes áriája például a darab szintjén szenvedélyes bemutatkozás, alig burkolt szerelmi vallomás, az életmű szintjén viszont az a történelmi pillanat, amikor az ifjú zseni birtokba veszi a Világot, és bejelenti igényét a Mindenségre. Nos, mindkét tenor hozza ezt a végtelen magabizást, a fölfelé szökő melódiák féltelenségét, s mindkettő fénylő, lehengető magas c-vel koronázza meg a vállalkozást. Amely itt – tán fölösleges is mondani – nem bravúrhang, hanem a hódítás egyetlen logikus lépése. S az egész fiatal gárda ugyanezzel a mohó é(le)tvágygal teszi magáévá a darabot. A *Bohémélet* sikere elsősorban Rodolfón áll vagy bukik. László Boldizsár a negyvenes férfi magabiztosságával és egy pályakezdő hang-orgiájával éneklő a szólamot. Mit éneklő? Dalolja! Oldott, természetes, de mértéket tart. S ahogy a harmadik felvonásban a padon ülve reménytelenül maga elé mered, az egy igazi operaszínpadi előadó kibontakozását sejteti. Boncsér Gergelytől egyelőre kevesebbet kapunk, de amit ad, az jelentős. Hangja homogén, fényes, erőteljes, és tulajdonosa nem csillagszórásra használja. Egyszerűen megszólaltatja és megjeleníti a huszonéves költőt, s ez egy huszonéves énekestől első főszerepében szép teljesítmény. Kónya Krisztina szemérmes művész. Az első két felvonás eltökélt kitérülését nehezen teremti meg, az utolsó kettő haláltáncában viszont megrendítő. Spinto szopránja magabiztosan szól, plasztikusan tölti ki a szólamot. A magyarországi debütáns

Pasztircsák Polina – aki időközben megnyerte a genfi énekversenyt – elbűvöl a nőiség száz finom árnyalatával, hangszínének és dallamformálásának természetes gyönyörűségével. Éppen ez a poézis teheti Mimit felejtethetlenné. Vajda Juli olyan, mint a jó középccatár: csak egy kicsit helyzetbe kell hozni, s ő magabiztosan rúg gólt. Musetta keringőjének elején megragadja a figyelmet, s el sem ereszi a felvonás végéig. Pillanatok alatt teljes jellemet állít elénk. Amit ad: koncentrált művészet. Musetta jelmeze viszont – vörös, testhez álló műbőr ruha, vörös bundával – tökéletesen félresikerült. Veszélyei a másik szereposztásban érzékelhetők igazából, ahol Fülöp Zsuzsa ebben a szerelésben közönséges utcalánynak tűnik, amire sajnos gesztusaival rá is játszik. Tetézi a bajt, hogy egy *jugendlich dramatisch* szoprán birkózik a szólam finom koloratúráival, aminek eredménye állandó hamisság, alacsony magasságok. Nemcsak a szereposztási melléfogás miatt bosszankodunk – nyomban az egész darab fölborul.

A többi alak hihető volna. A bohémek hippiknek vannak öltöztetve, s a ruha eleve óv a fölös ágálástól. Időtlennek mondanánk, ha nem kedvetlenítene el Mimi előnytelen szárad eleji szürke ruhája. Pilinyi Márta kollekcióján tanácsalanság látszik. Pedig milyen érdekes lett volna, ha egyszerűen alkalmazkodik Székely László díszleteinek finoman absztrakt geometrikus formáihoz, amely tartózkodik a sültrealizmustól, s a mű alapformáit rajzolja fel. A tornacipős Marcello rezerváltabb, mint megszoktuk. Amint színpadra lép, a földre dobja festményét. Nem sokkal azelőtt, hogy Rodolfo könnyű szívvel égeti el háromfelvonásos drámáját. Szegedi bohémjeinknek a művészet inkább szórakozás, semmint életük értelme. Vagy csak nem elég tehetségesek.

Amikor Peter Brookot megkérdezték, honnan vette Shakespeare-konceptióját, állítólag azt felelte: „Elovasztam a darabjait.” Ugyanezt a trükköt alkalmazta a páratlan karmester Pál Tamás első igazi operarendezésénél. Amit kiolvasott a kottából, a szövegből és a szerzői utasításokból, az lényegbevágó. Ám még izgalmasabb az, amiről úgy gondolja: *nem lehet kiolvasni belőlük.*

Pál Tamás sokat tud a *Bohémélet*ről, de az életéről még többet. Ötleteinek végiggondolatlansága olykor fejcsóválásra késztet. De az idegenkedést minduntalan ellensúlyozza az ősz üstökű maestro lelkének fiatalos lobogása. Mimi kifejezetten eldobja a kulcsát, Rodolfo könnyedén megtalálja, föl is mutatja, de közben mosolyogva azt mondja: nincs meg. S az újabb kérdésre megerősíti: valóban. Miután már mindketten szán-

Az előadás színpadképe dékosan és demonstratívan elfújták a gyertyájukat. Ez a két ember az első pillanattól nagyon vágyik egymásra. Eszük agában sincs megjátszani magukat!

Meghökkenítő a második finálé, ahol a becsapott Alcindoro egy csapat plexipajzsos rohamrendőr élén tér vissza, vezénylő botján Musetta fél cipője (bár azt Fülöp Zsuzsa nem veti le...), ám aztán jönnek a '68-as párizsi diákok, és narancsdobálással szétverik a rendőrattakot. Gábor Gézát nagy luxus Alcindoro epizódszerepére pazarolni, nem is érzi jól magát benne, ő volna, lehetne, kellene legyen az előadás Colline-ja. (Később talán az is lesz.) A tapasztalt Altorjay Tamás csak ruhájában és parókájában hippí, a huszoneves Kiss András olyan, mint Maci Laci, és valahogy úgy is énekel. Kedvesen, morogva, még súlytalanul, de már rokonszenvesen. A magas, szikár Geiger Lajos pompásan passzol a magas, karcsú Boncsér Gergelyhez, s ez egyelőre mélyebb benyomást kelt, mint kellemes színű baritonja. Réti Attila Schaunardként mogorva, és hangszíne kevésbé üt el Kelemen Zoltánétól; Cseh Antal mosolyogva zeng, a matériát soknak tartanánk, ám a temperamentum hitelesíti. Benoît háziurat, Alcindoro mellett a másik komikus férfialakot is fenyegetőre veteti a rendező Andrejcsik Istvánnal. Szerencsétlen döntés, mert ők képviselnék a főtéma, a tragikus férfi-nő viszony mellett a komikusabb oldalt.

Fülöp Zsuzsa (Musetta) és Koczor Kristóf (Alcindoro)

Veréb Simon felvételei

A dermesztő tél nagy kvartette épp ellenkezőleg áll föl, mint szokott. A festő és babája kedélyesen évődnek, s válogatott szitkok közepette omlanak egymás karjába – kedves emlékeket ébresztve bennünk. A költő és a kis varrólány viszont a színpad két szélén, a semmibe meredve éneklük unisono szólamukat, világosan mutatva, hogy boldogságuk, összetartozásuk csak illúzió, csalás. Mielőtt bárki berzenkedni kezdene, hallgassa figyelmesen a zenét: hol is van benne a komoly veszekedés? És hol az összeborulás? Én már nem hallom. Gyüdi Sándor színesen, erőteljesen irányítja a zenekart és a színpadon éneklőket. Eddigre, a harmadik fináléra azonban gyöngül a fiatalok lendülete, s az árokból nem kapnak utánpótlást, ezért aztán a négyes magasrendű költészete csak jelzésszerűen születik meg.

Az utolsó felvonásban visszatér az ihlet csalfa madara. A költő és a festő bálányi használt ruhával jelenik meg. Turkálásból próbálják fönntartani magukat, a művészet már merő illúzió. Ez a motívum különösen bensőségessé teszi kettősüket. László Boldizsár és Kelemen Zoltán – előbbi egy női kalapban – megindítóan éneklük a férfibarátság szomorkás duettjét. Az opera különös műfaj, a hallgató újra és újra meg tud borzongani egy jól ismert hang, például egy bariton szépségétől. Felettük Székely László leszakadt, ferde tetőgerendája jelzi félreérthetetlenül a kizökkent időt. A kárhozát jó is nemsokára. Mimi egy kupac használt ruhán haldoklik, ám a halál furcsán érkezik. Amikor a lány azt kérdi: mi ez a jövés-menés?, utcai alakok, járókelők szelik át a színt. Rodolfo fölkel, és közöttük ténferegve kiáltja el utoljára kétségbeesetten kétszer a lány nevét. Mimi előtt leperog élete filmje, avagy az élet megy tovább, de Rodolfo örökké ezt a lányt fogja keresni.

Van minden ebben a rendezésben, mint egy jó boltban. Értékes áru, bizonytalan eredetű érdekes termék, sőt némi kacat is. Nem a kirakat győz meg, hanem a komoly raktárkészlet, az elemzés életbe vágó mélysége, a zászlóaljnyi fiatal (és pár középkorúbb) művész fesztelen, őszinte, lendületes komédiázása. Ebből születik meg a tragédia.

**GIACOMO PUCCINI:
BOHÉMÉLET
(Szegedi Nemzeti Színház)**

Díszlet: Székely László. **Jelmez:** Pilinyi Márta. **Koreográfus:** Varga József. **Karigazgató:** Kovács Kornélia. **Játékmester:** Toronykőy Attila. **Vezényel:** Gyüdi Sándor. **Rendező:** Pál Tamás.

Szereplők: László Boldizsár/Boncsér Gergely, Réti Attila/Cseh Antal, Kelemen Zoltán/Geiger Lajos, Altorjay Tamás/Kiss András, Kónya Krisztina/Pasztircsák Polina, Vajda Júlia/Fülöp Zsuzsa, Andrejcsik István, Gábor Géza/Koczor Kristóf, Lőrincz Zoltán, Szélpál Szilveszter, Varga József.

Közreműködők: Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Szegedi Nemzeti Színház énekkara, tánckara, a SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános Iskola gyermekkórusainak tagjai (karnagy: Diamant Ágnes és Csányi Zsuzsanna), valamint a Szegedi Egyetem énekkara (karnagy: Száz Krisztina).